

УДК332.132:656.073

JEL classification: R40

Макалюк І. В.

к.е.н., ст. викл. КПП ім. Ігоря Сікорського

Зінчук С. Ю.

студент ФММ КПП ім. Ігоря Сікорського

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено дослідженню сучасного стану транспортно-логістичного бізнесу в Україні, тенденцій та передумов його розвитку. Відображено основні фактори що впливають на транспортно-логістичний бізнес. Проаналізовано показники ефективності транспортно-логістичного бізнесу України за останні 7 років: частку транспортної галузі по відношенню до ВВП, індекс ефективності логістичних процесів, індекс легкості ведення бізнесу. Охарактеризовано шляхи підвищення ефективності логістичних процесів на макро- (економічне стимулювання активних учасників оптимізації товаропотоків, створення центру з підготовки професіоналів з координації рухів товарів у регіональному та галузевому масштабах, забезпечення безперервності товаро-матеріальних потоків тощо) та мікрорівнях (посилення інноваційної складової в інфраструктурі логістичних систем, удосконалення системи обліку та контролю логістичних витрат, побудова гнучких організаційних структур підприємств тощо). Окреслено перспективи подальших досліджень у напрямі діагностики логістичних систем України з точки зору світових стандартів і норм.

Ключові слова: логістика; транспорт; бізнес; рентабельність; логістичні системи.

Постановка проблеми. Однією з основних ознак розвитку сучасного господарства є процес глобалізації, який впливає на систему міждержавних відносин. Завдяки глобалізації посилюються зв'язки між країнами, що підвищує товарообіг як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках перевезень. Сьогодні Україна знаходиться у важкому економіко-політичному становищі, що негативно впливає на основні макроекономічні показники та вимагає пошуку шляхів виходу із кризи, в тому числі за рахунок розвитку транспортно-логістичної сфери. Завдяки геостратегічному розташуванню Україна може бути своєрідним «мостом» для транзитних перевезень між Європою, Азією та Близьким Сходом, але через недостатню розвиненість транспортно-логістичної інфраструктури ефективність та продуктивність використання географічних переваг є низькою. Формування транспортно-логістичних схем сприяє поєднанню

функціональних і забезпечуючих підсистем, інтеграції постачання, виробництва та збуту, прискоренню руху матеріальних потоків, зменшенню логістичних витрат. Тому на сьогодні питання розвитку транспортно-логістичного бізнесу в Україні залишається актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем та перспектив розвитку транспортно-логістичного бізнесу присвячено ряд праць вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, Борисова Л. А., Федоренко А. І. [5] (аналіз фінансово-господарської діяльності транспортно-логістичних компаній та визначення тенденцій підвищення їх дохідності); Брагінський В. В. [6] (дослідження розвитку транспортно-логістичної системи як форми реалізації транзитного потенціалу країни); Озерська Г. В. [7] (характеристика підходів до розбудови мережі транспортно-логістичних кластерів прикордонних регіонів); Прокоф'єва Т. А., Лопаткін А. М. [11] (дослідження логістики транспортно-розподільчих систем в регіональному контексті); Сич Є. М., Бойко О. В. [12] (обґрунтування необхідності використання транспортно-логістичного підходу до розвитку ринку транспортних послуг); Тараканов М. Л. [13] (вивчення впливу логістики матеріальних потоків на розвиток економіки приморських регіонів); Токманова І. В. [14] (аналіз стану та перспектив транспортно-логістичного бізнесу в Україні та світі) та ін.

Однак, зважаючи на швидкість зміни економіко-політичної ситуації в країні та світі і на динамічний розвиток транспортно-логістичного бізнесу, виникає необхідність постійного моніторингу існуючих тенденцій та пошуку методів, які дадуть змогу розвиватися у вигідному напрямку для досягнення найкращого із можливих результатів.

Метою статті є аналіз сучасного стану транспортно-логістичного бізнесу в Україні та визначення передумов його розвитку в контексті географічного потенціалу України.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні економічний розвиток будь-якої країни важко уявити без високорозвинених транспортно-логістичних зв'язків, будь-то залізнодорожний, повітряний, морський, автомобільний чи трубопровідний транспорт. Важливо визначити фактори, що впливають на стан транспортно-логістичного бізнесу:

- розширення торгівлі та співпраці з країнами ЄС;
- політично-економічна ситуація в країні;
- вихід міжнародних транспортних компаній на український ринок;
- від'ємна динаміка ВВП;
- зниження промислового виробництва;
- сповільнення оптового товарообігу;
- посилення конкуренції через зниження попиту із сторони споживача;
- зменшення об'ємів експортно-імпортних операцій і зміна структури зовнішньої торгівлі [3].

Сукупна дія всіх цих факторів і формує ситуацію на ринку транспортних перевезень, яку можемо спостерігати на рис. 1.

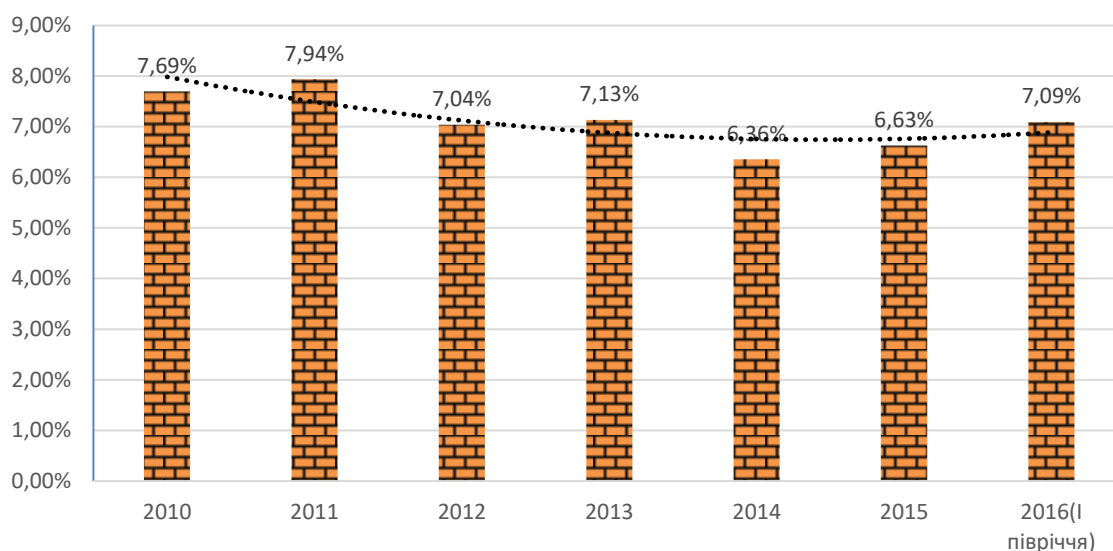

Рис.1. Частка транспортної сфери у ВВП України у 2010-2016 рр.
Джерело: побудовано авторами на основі даних [8]

Як видно з рис. 1, частка транспортної сфери у ВВП зростала до 2011 р., далі прослідковується спад до 2014 р., після якого відновлюється тенденція до зростання. Точки зміни тенденції пояснюються частково політично-економічними умовами в країні, зокрема до 2012 р. «вливалися» кошти у транспортну інфраструктуру для проведення ЄВРО-2012. Як свідчать дані офіційного сайту уряду [9], було залучено інвестицій на суму майже 10,8 млрд дол. США як державних, так і приватних. Зниження у 2014 р. пояснюється політичною кризою, спадом виробництва, що у свою чергу зумовило від’ємну динаміку ВВП.

Розглядаючи міжнародну практику щодо визначення ефективності логістичних процесів в Україні, проаналізуємо показник LPI (Logistics Performance Index) – індекс, який показує легкість здійснення поставок на національному та міжнародному рівнях і опубліковується кожні 2 роки. Розрахунок індексу LPI здійснюється на основі показників ефективності митного оформлення, якості торгової та транспортної інфраструктури, простоти у становленні конкурентоспроможних цін на перевезення, якості та компетентності логістичних послуг, можливості відстеження шляху вантажів, своєчасності доставки вантажів у пункт призначення. Індекс LPI розраховується за формулою [10]:

$$LPI = \frac{C_1 + C_2 + C_3 + C_4 + C_5 + C_6}{N}$$

LPI- індекс ефективності;

$C_1, C_2, C_3, C_4, C_5, C_6$ - оцінка ефективності показників що наводилися вище;

N- загальна кількість показників.

Результати оцінки відображено у табл. 1.

Таблиця 1

ІндексLPI (LogisticsPerformanceIndex) України за 2010-2016 рр.

Рік	2010	2012	2014	2016
Місце в рейтингу	102	66	61	80
Значення показника	2,57	2,85	2,98	2,74

Джерело:[10]

Як бачимо (табл. 1), зміна середнього балу LPI має тенденцію відмінну від показника частки транспортної сфери у ВВП, а саме: індекс ефективності зростав до 2014 р., після якого почав знижуватися. Зростання індексу зумовлено великими капітальними інвестиціями у транспортну інфраструктуру, а саме в середньому майже 3000 млн дол. США щорічно з 2010 до 2014 р. У зв'язку із зменшенням сум в 2014-2015 рр. до 1000 млн дол., темп зростання спав, що перемістило позицію України в рейтингу на 19 місць назад за 2 роки, тоді як середній темп приросту країн що були позаду в 2014 р. склав 0,1 місць за 2 роки [10]. В той же час, починаючи з 2014 р., на вихід з економічної кризи накладається ще і політична, що призводить до зниження ВВП країни в доларовому еквіваленті. При скороченні частки інших галузей у ВВП (для прикладу частка промисловості знизилася на 5 %) транспортна збільшує свою складову в середньому на 0,5 % щороку, чим обумовлюється тенденція до її зростання [4].

Та незважаючи на численні проблеми, існують передумови покращення і розвитку транспортно-логістичного бізнесу в Україні. Для підтвердження можна розглянути зміну позиції України за індексом легкості ведення бізнесу (табл. 2). Цей показник визначається Світовим банком на основі щорічних показників і включає оцінку наступних факторів: відкриття бізнесу, отримання електропостачання, робота з дозволами на будівництво, реєстрація майна, отримання кредиту, захист прав інвестора, сплата податків, міжнародна торгівля, забезпечення контрактів, закриття підприємства.

Таблиця 2

Місце України за індексом легкості ведення бізнесу

Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Місце України	142	145	152	137	112	96	83

Джерело:[10]

За останні 7 років Україна в середньому підіймається майже на 11 сходинок щороку, що є досить непоганою тенденцією.

Завдяки стратегічному і географічному положенню Україна знаходиться на основних маршрутах міжнародних вантажних перевезень, що призводить до зацікавленості ЄС транзитно-транспортним

потенціалом. Через Україну проходить 4 із 10 загальноєвропейських коридорів. Один тільки VII коридор Дунай-Рейн, відкриває великі можливості, адже це найкоротший шлях для сполучення Азії із Західної Європи.

Останні декілька років всі ресурси логістики були направлені на подолання нових перешкод викликаних політичними і економічними причинами. Висока вартість запозичених коштів, падіння курсу національної валюти відразу збільшили «важіль» логістичних рішень, суттєво зріс вплив оборотності товарних запасів і логістичних затримок на фінансовий результат бізнесу. Подальший розвиток логістики нерозривно пов'язаний з розвитком економіки, умовами для притоку інвестицій, об'ємом і прозорістю державного регулювання. Покриття доріг з кожним роком стає все гіршим. Ситуація з безпечністю перевезень загострена до межі, залишаються важкими і трудомісткими митні процедури [15].

Відчувається також вплив світових трендів по зростанню частки продажів в інтернет-каналах і проникненню інформаційних технологій як в бізнес, так і в життя звичайного споживача. Ринок потребує більш якісної послуги: доставка повинна бути швидкою, в найбільш зручне для покупця місце, з можливістю повернення товару і додатковим сервісом. Одна з тенденцій в логістиці на сьогодні – Out-sourcing, але він ще не має такого поширеного застосування в українському бізнесі, як в європейських компаніях, бо якісних пропозицій на ринку логістичних послуг України не так багато. Переваги професійного аутсорсингу не викликають сумнівів, так як бізнес більш якісно може сфокусуватися на основній своїй функції і не інвестувати в непрофільні активи.

Для підвищення ефективності логістики необхідне розуміння і бажання співпрацювати як із сторони постачальника, так і ритейлу, яке підкріплено реальними можливостями, наприклад по консолідації вантажів, по збільшенню/зменшенню мінімальної партії поставок, частоти поставок тощо. Це дозволить управляти логістичними затратами впродовж всього ланцюга поставок. Також потрібно постійно шукати нові ідеї, джерело яких – практика. Кожен день логістичний менеджмент зіштовхується з новими проблемами і викликами. В той же час потрібно бути в курсі того, як працюють інші логісти, з якими проблемами стикаються і як їх вирішують, краще, коли ці логісти не тільки локальні, але і глобальні. Найефективніший інструмент – зустрічі менеджерського складу на спільній арені для обговорення новинок і обміном досвідом [2].

Та існують й інші шляхи поліпшення ситуації в логістиці, а саме:

– *на макрорівні*: сучасний підхід держави до вирішення проблем логістики, який полягає у економічному стимулюванні активних учасників оптимізації товаропотоків та забезпеченні відповідної правової бази цього процесу; створення всеукраїнського центру з підготовки професіоналів в сфері координації руху товарів в регіональному та галузевому масштабах; удосконалення системи митного контролю при міжнародних перевезеннях;

запровадження світового досвіду щодо створення єдиної всеукраїнської транспортно-логістичної системи з метою прискорення просування товаро-матеріальних потоків та забезпечення їх безперервності;

– *на мікрорівні*: посилення інноваційної складової в інфраструктурі логістичних систем; удосконалення системи обліку і контролю логістичних витрат для виявлення резервів підвищення результатів логістичної діяльності; побудова гнучких організаційних структур підприємства, адаптованих до сучасних мінливих умов ринку; стратегічна орієнтація логістичної діяльності на кооперацію між учасниками ринкових відносин тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумки проведеного дослідження варто відмітити, що Україна має значний потенціал для розвитку транспортно-логістичного бізнесу. Основними чинниками, що перешкоджають його розвитку та призводять до недоотримання ВВП країни, є: нестабільна політично-економічна ситуація, військові дії на сході України, спад виробництва, скорочення обсягу товарообігу, зміна обсягу та структури експортно-імпортних операцій. Аналізуючи сильні сторони транспортної сфери, а саме: вигідне географічне розташування, доступ до відкритого моря, 4 з 10 транспортних коридорів, було запропоновано перелік заходів вирішення проблем транспортно-логістичного бізнесу. З-поміж них: сучасний підхід держави до проблем логістики, зокрема створення всеукраїнського центру для підготовки кадрів, удосконалення системи митного контролю; посилення інноваційної складової в інфраструктурі, удосконалення системи обліку і контролю логістичних витрат на підприємствах.

Таким чином, для досягнення максимальної ефективності транспортно-логістичного бізнесу Україні потрібно вийти на якісно-новий етап як теоретичного, так і практичного розвитку. Перспективами подальших наукових досліджень у даному напрямі є аналіз особливостей і перспектив транспортно-логістичного бізнесу на міжнародному рівні та діагностика логістичних систем України з точки зору світових стандартів і норм.

Список використаних джерел:

1. Брагінський В. В. Розвиток транспортно-логістичної системи як форма реалізації транзитного потенціалу України [Електронний ресурс] / В. В. Брагінський. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Braginskiy.pdf>.
2. Матеріали VI-го Логістичного інноваційного форуму 2016 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт компанії «Бізнес Самміт». – Режим доступу : <http://www.summitbiz.com.ua>.
3. Матеріали VII-ої практичної конференції [Електронний ресурс] / Офіційний портал топ-менеджерів оптової та роздрібної торгівлі. – Режим доступу : <http://trademaster.ua>.
4. Національні рахунки [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Борисова Л. А. Доходность транспортно-логистического бизнеса / Л. А. Борисова, А. И. Федоренко // Логистика сегодня. – 2014. – № 4. – С. 244-258.

6. Брагінський В. В. Розвиток транспортно-логістичної системи як форма реалізації транзитного потенціалу України [Електронний ресурс] / В. В. Брагінський. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Braginskiy.pdf>.
7. Озерська Г. В. Транспортно-логістичні кластери як основа реалізації транскордонного співробітництва / Г. В. Озерська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 3. – С. 126-129.
8. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
9. Офіційний веб-сайт Кабінету міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua.
10. Офіційний веб-сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pri.worldbank.org>.
11. Прокофьева Т. А. Логистика транспортно-распределительных систем: региональный аспект / Т. А. Прокофьева, О. М. Лопаткин. – М. : РКонсульт, 2003. – 400 с.
12. Сич М. Є. Кластерно-логістична модель розвитку національного ринку транспортних послуг / М. Є. Сич, О. В. Бойко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2014. – № 4. – С. 25-29.
13. Тараканов М. Л. Логистика матеріальних потоків у системі розвитку приморського регіону / М. Л. Тараканов // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Випуск 1 (48). – С. 289-294.
14. Токманова І. В. Перспективи розвитку транспортно-логістичного бізнесу в Україні / І. В. Токманова. – Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 34. – С. 228-230.
15. Україна: Дослідження щодо сприяння торгівлі і транзиту [Електронний ресурс] / Інформаційні ресурси Світового банку.- Режим доступу : <http://siteresources.worldbank.org> .

Макалюк І. В.

к.э.н., ст. преп. КПИ им. Игоря Сикорского

Зинчук С. Ю.

студент ФММ КПИ им. Игоря Сикорского

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРЕДПОСЫЛКИ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ

Статья посвящена исследованию современного состояния транспортно-логистического бизнеса в Украине, тенденций и предпосылок его развития. Отражены основные факторы влияющие на транспортно-логистический бизнес. Проанализированы показатели эффективности транспортно-логистического бизнеса Украины за последние 7 лет: долю транспортной отрасли по отношению к ВВП, индекс эффективности логистических процессов, индекс легкости ведения бизнеса. Охарактеризованы пути повышения эффективности логистических процессов на макро- (экономическое стимулирование активных участников оптимизации товаропотоков, создание центра по подготовке специалистов по координации движений товаров в региональном и отраслевом масштабах, обеспечения непрерывности товарно-материальных потоков и т.п.) и микроуровне (усиление

инновационной составляющей в инфраструктуре логистических систем, совершенствование системы учета и контроля логистических затрат, построение гибких организационных структур предприятий и т.д.). Определены перспективы дальнейших исследований в направлении диагностики логистических систем Украины с точки зрения мировых стандартов и норм.

Ключевые слова: логистика; транспорт; бизнес; рентабельность; логистические системы.

Makaliuk I. V.

PhD of Economic sciences, Senior Lecturer, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Zinchuk S. Y.

student, FMM, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

CURRENT STATUS AND BACKGROUND OF TRANSPORTATION AND LOGISTICS BUSINESS IN UKRAINE

The article investigates the current state of the transport and logistics business in Ukraine, trends and development prerequisites. It reflected the main factors affecting the transport and logistics business. We analyzed the performance indicators of transport and logistics business in Ukraine over the past 7 years: the share of the transport sector in relation to GDP, the index of the efficiency of logistics processes, the index of ease of doing business. We characterize the ways to improve the efficiency of logistics processes at the macro (economic incentives for active participants to optimize flows of goods, the establishment of training center for the coordination of movements of goods to regional and sectoral scale, continuity of inventory flows, etc.) and micro (strengthening the innovation component infrastructure logistics systems, improving the system of accounting and control of logistics costs, building a flexible organizational structures of enterprises, etc.). The prospects of further research towards the diagnosis of logistics systems of Ukraine in terms of international standards and norms.

Keywords: logistics; transport; business; profitability; logistics systems.

Макалюк І. В.

irina.makaljuk@gmail.com

Зінчук С. Ю.

serogazinchouk@gmail.com